

האבירה

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: דיני ממונות (יח)

ההפטרה: "משא דבר" (מלאכי א')

ד' כסלו תשפ"א 1350 (שנה כו')

פרשת תולדות

"ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל ויקם וילך ויבא עשו את הבכרה" (כד, לד)

תיכף שאכל ושתה קם עשו ללכת בלא לברך ברכה אחרונה שכתוב: "ויבז עשו את הבכרה" -אותיות ברכה שלא ברך על אכילתו, ומיד לאחר מכן נאמר "ויהי רעב בארץ" לרמז למה שאמרו חז"ל בגמרא (ברכות לה:): שהאוכל ללא ברכה כאילו גוזל מהקב"ה ועל ידי זה ממעט השפע, והרעב והעניות מגיעים ח"ו... (אור החמה) **"ועתה שא נא כלִיךְ תלִיךְ וקשֶׁתךְ וצֵא הַשְׂדֵּה וצֹדֶה לִי צִיד" (כו, ג)**

מדוע יצחק אבינו היה צריך לפרט בפני עשיו ולומר באריכות "שא נא כלִיךְ" ולא אמר בקצרה "צודה לי ציד"? אלא כשאמר "שא נא כלִיךְ" התכוון לומר לו שידאג להשחזי ולחזק את סכיניו כדי שהשחיטה תהיה כשרה שלא יאכילו נבילות וטריפות חלילה, "וצא השדה וצודה" - מן ההפקר ולא מן הגזל. (רש"י) **"ויתן לך האלוקים" (כו, כז)**

מדוע מתחילה הברכה באות ו'? מפרש רש"י: "ויתן" - יתן ויחזור ויתן. זו למעשה הברכה העיקרית, שכן, הברכות והשפע עלולים לגרום לאדם לזחיחות הדעת וגסות רוח. ככתוב: "פן אשבע וכיחשתי", אבל אם האדם יודע שזקוק הוא לברכת שמים מתמדת הן כדי להשיג את הכסף והן כדי לשמרו ברשותו ולא לאבדו ככתוב: "יברכך ה' (בממון) וישמרך" (מן המזיקים), והוא רואהו בכל יום כנתינה חדשה, הרי שהברכה מגבירה את אמונתו בקב"ה, נותן הטובה וזו הברכה השלימה! (מעייני השבוע)

צעד ועוד צעד בהתמדה = הסוד להצלחה

מעשה שהיה

"אל תלך על זה" - אמרו לי כולם. "זה מקום מצויין ליפול ממנו" אמר לי המנהל הקודם שסיפר לי על התוכניות הכבירות והחלומות שהוא רצה לממש ונשארו בגדר חלום במקרה הטוב. "אין תקציבים, יש רק תלונות" אמר לי אחד ההורים... שמעתי את כל התחזיות הקודרות וכל זאת ליבי אמר לי לבוא ולהפריח את השממה. באותה שנה הייתי מחוסר פרנסה, עברתי לעיר אחרת בגלל בעיה בריאותית של אחד מילדי. עזבתי עבודה מצוינת כמלמד בכיתה ח' ונחשבתי למבוקש ומצלח, אולם בעיר הגדולה לא עזרו ההמלצות ולא הצלחתי להתקבל לשום מקום. קרוב לשנת הלימודים סיפרו על ת"ת שמחפשים לו מנהל, מקום חסר מזל, ללא הצלחה וללא עתיד ותנופה. קיבלתי את עבודת הניהול, כבר ביום הראשון נוכחתי באי שיתוף הפעולה של הצוות, "אני רוצה שכל המלמדים יישארו אחרי הלימודים לאספת הכרות קצרה", הודעתי למזכיר. המזכיר הודיע לכולם על האספה, בסוף היום ישבתי בחזר המורים, הכנתי הרצאה קצרה על דרישותיי כמנהל ועוד רשימה ארוכה של הצעות ייעול מניסיוני האישי. עם תום הלימודים נכנס מלמד אחד זקן המשמש כמורה פרטי לכמה תלמידים, שאר המלמדים הלכו הביתה ולא הגיעו לאסיפה... הלכתי

ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * לא לדבר בתפילה * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:18-8:21

יציאת שבת: 4:19

יציאת שבת: 5:10

יציאת שבת: 5:42

גם אני והחלטתי שאני הולך עכשיו הביתה לתמיד כמו המנהלים הקודמים, רק שהם שרדו חצי שנה ואני יום אחד.

בחצר ביתנו הוריד הטנדר את ילדנו המיוחד "שמוליק התקדם היום מאוד, הוא הסכים להיכנס לחדר הפיזיותרפיה" אמר לי הבחור שישב ליד הנהג. "הסכים לעשות את התרגילים?" שמחתי מאוד. "לא זה מה שאמרתי, אמרתי שהסכים להיכנס לחדר" – בחינוך מיוחד כל פסיעה קטנה היא התקדמות ענקית, לכן גם כניסה לחדר הטיפולים אפילו שעדיין הוא לא מוכן שיגיעו בו, זו הצלחה.

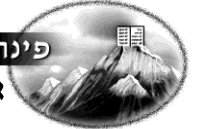
רגע, אמרתי לעצמי, למה שלא אשתמש בשיטה הזו לת"ת, אין לי מהם צפיות, המקום אינו טוב, חסר תקציבים, אין בו שיתוף פעולה וההצלחה אינה מתגוררת בו, מה יקרה מחר? כבר נראה. בבוקר הבחנתי שהמלמדים קצת מתוחים ממעשיהם, בזמן התפילה העברתי פתק ביניהם "אני מודה מאוד על ההשתתפות המלאה שהיתה אתמול באסיפה, כה יתן ה' וכה יוסיף". במשך היום ניגשו אלי מלמדים לשוחח על עניינים טכניים ואני לא היו לי בכלל ציפיות, החלטתי להתקדם בקצב שמתקדם הבן שלי, הסכמתי להיכנס טכנית לחדר המנהל ותו לא. המלמדים ראו שפני אינם למלחמה, אין לי תביעות ולא בקשות ובכל פעם שניגש אלי מלמד להתלונן הסכמתי עם התלונות שלו ואמרתי "אני מבין אותך מאוד..." היה זה צעד קטן שהתברר בהמשך כצעד גדול לת"ת כולו. היו גם תלונות מכיוון ההורים, המלמדים חיכו לראות כיצד אני מאבד עשתונות, אבא אחד נכנס למשרדי והחל לצעוק ולהתלונן שמבקשים מההורים כסף רב מדי, הצעקות הרקיעו שחקים, בנו עמד יחד עם חבריו וצפה בהצגה כיצד אביו צועק על המנהל החדש. היתה זו תקרית שהיא ההיפך הגמור של החינוך, ואני בלעתי את דמעותי ואז נזכרתי בשמוליק שלי ואמרתי לעצמי: "תתקדם בצעד קטן", "אני מבין את התחושות שלך, הרב כהן, אבל אינני מבין את מילותיך, אני מבין רק מילים בטון דיבור מכובד" אמרתי בקול הכי סמכותי שיכולתי להפיק מגרוני, הצעקות גברו והוא דפק על השולחן ואיים להזמין עוד כמה מחבריו שיסייעו לו במאבק. "אתה תהיה חייב ללמוד לדבר אחרת אם אתה רוצה לדבר איתי" אמרתי והמשכתי בענייני כשאני עוסק בניירותיי. בסוף היום שלחתי עם בנו מכתב: "מר כהן היקר, אני מבין שמצבך הכלכלי קשה, בוא אלי מחר למשרד וננסה להגיע לעמק השווה". ביום שלמחרת שהוא הגיע תפסו הצופים מקומות להצגה, כמו אתמול. אולם לתדהמתם דיבר מר כהן בנינוחות: "אתה מבין את מצבי הכלכלי", פרט באוזני את רשימת חובותיו, מיד הצעתי לו את עזרתי בסידור הדברים ברשויות וברווחה, ומר כהן היה לצדי. התחלתי להבין את הצרכים של המקום, את המלמדים שספגו כל השנים רק ביקורת והתחלתי להראות להם שאפשר גם אחרת, כל מכתב ששלחתי אליהם דיבר רק על זכויותיהם "מצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תינוקות לכן מגיע לכם...". את מעט התקציבים שהיו השקעתי בהם, קניתי עבורם ספרים, יומנים חדשים וצרפתי תמיד מילים חמות של הערכה, מסירות, כבוד ואמפטיה, וכך טיפין טיפין רכשתי את אמונם, כי כל צעד הוא הישג וכל יום שעובר בשלום הוא הצלחה כבירה. וכשהם הרגישו מכובדים הגיע שלב הפתיחות, הם דיברו על מה שמפריע להם ואני רק הקשבתי ולא הערתי שאיחרו לפעמים או הענישו יתר על המידה. רק הבנתי, הערכתי והוקרתי אותם וכך יצרתי הבנה, הערכה ופתיחות והיה לכולם ישוב הדעת. הנושא העיקרי שהעיק עלי היו התקציבים, החודשים נקפו ולא הצלחנו לגייס כלום חשתי מאוים, בערב הסתגרתי בחדרי שבביתי ונשאתי תפילה לה' מעומק הלב, שינחה אותי בדרך הנכונה ויאיר עיני ויפתח ליבי וימלא משאלותיי במידה טובה וברחמים. ואף הוספתי תפילה על בני שמוליק... ולפתע הבריק במוחי רעיון "איך אמרתי? לא הולך לו בתחום אחד אז הוא מנסה בתחום אחר", לא הולך בתחום התקציבים אולי אתה הוא שלא להשקיע בזה אלא לחפש אפיק אחר להתקדם בו, אם

אין תקציבים יהיה בת"ת יחס טוב, חם ואוהב לילדים, תמיכה, עזרה וסיוע ובאשר לכסף מה שה' ירצה זה מה שיהיה.

את התוכנית הזו מימשתי כבר למחרת, כינסתי את המלמדים וביקשתי מהם במילים חמות ונרגשות להשקיע חום ואהבה בתלמידים "אין לנו כסף אך יש לנו יהלומים, אלו הנשמות שהופקדו בידינו... כל אחד מכם יתחיל לאהוב את תלמידיו יותר ממה שאהב הבוקר, הרבה הרבה יותר" ובזכות האהבה הגדולה הזו למדו התלמידים יותר טוב, והצלחתם בלימודים פרחו. לקראת סוף השנה הסתדרו גם עניני התקציבים ובעיות רבות באו על מקומן בשלום. הת"ת פסע והתקדם בצעדים קטנים, צעד אחר צעד ובעזרת אמון ואהבה, מסירות ושיתוף פעולה והבנה הדדית עלה על דרך המלך. הרישום לשנת הלימודים הבאה הכפיל את עצמו, ההורים היו מרוצים, התלמידים מאושרים והמלמדים היו שבעי רצון. אז מה יכול להיות יותר טוב מזה? כי כדי לחולל שינוי דרושה התמדה והצעד הקטן והעקבי הוא שיביא לסוף הגדול.

הלכות גניבה גזילה [ית]

פינת ההלכה

- א. אסור לגנוב או לגזול אפילו פחות משהו פרוטה בין מישראל בין מגוי, בין מגדול ובין מקטן (ש"ע ח"מ סי' שמח ס"א-ג, סי' שנט ס"א, ג).
- ב. מי שאינו נושא ונותן באמונה עם הבריות, ויש בידו ממון שלא הגיע אליו ביושר [ממון גזול] ומפרנס ומאכיל בזה את בני משפחתו עלולים בניו לצאת לתרבות רעה חס ושלום.
- הטעם:** מאחר ואבותיהם האכילום בממון גזול נתפטמו באיסורים ועל ידי זה נולדים בלדיהם תאוות ומידות רעות (אין למו מכשול לגר"א יס"א ח"ט פ"א ס"ו).
- ג. מי שידיו מלוכלכות בעוון גזל אין תפילתו נשמעת לפני הקב"ה כל זמן שלא שב בתשובה והחזיר לחברו את מה שגזל ממנו (אין למו מכשול פ"א ס"ח).
- ד. אדם הכניס כסף למכונה המוכרת משקאות באופן אוטומטי ויצא המשקה שבחר וגם הכסף שהכניס, הדין הוא שמותר לו לשתות את המשקה שיצא ואין בזה גזל כי הוא שילם עבורו, ואת הכסף שיצא הוא צריך להשיב לבעל המכונה מדין השבת אבדה. שפירושה להודיע לבעל המכונה על הכסף שנמצא אצלו, ושהוא מוזמן לבוא ולקחתו, וזה יכול לעשות ע"י הודעה טלפונית לבעל המכונה ע"פ מס' טלפון שרשום ע"ג המכונה, או בדרך אחרת להודיע לבעל המכונה ע"י פתק עם פרטיו והמקרה.
- הסבר:** הקונה הכניס כסף למכונה, ובזה הוא שילם עבור המשקה, המכונה החזירה לו בטעות כעודף את כל הכסף ששולם ולכן מדין השבת אבדה צריך להשיב את הכסף הנ"ל ע"י הודעה לבעלים שהכסף אצלו, אבל אין הוא חייב לטרוח וללכת לבית הבעלים ולהשיב להם את הסכום הנ"ל אלא אחריותם של הבעלים לבוא ולקחת (ש"ע ודקט וחקקת לגר"א גרוסמן ח"א-ב ח"מ סי' יז ס"ו).
- ה. ילדים שנמצאים לבד בבית ובאותה שעה הגיעו קרובים או ידידים של ההורים, מותר לילדים לכבדם במזון שההורים נוהגים לתת לפני האורחים ולא יוסיפו לכיבוד דברים שאין דרך ההורים לכבד משום גזל, אפילו שידוע שודאי כשיגיעו ההורים יתרוצו לכך.
- כמו כן, ילדים שמזמינים חברים לביתם, אסור להם להוציא ממתקים ולכבדם אלא אם כן ביקשו לפני כן רשות מההורים או שההורים יגלו דעתם אחת ולתמיד שיש ביד הילדים רשות לחלק ממתקים מסוימים בכל עת שיבואו אליהם חברים (משפטי חיים לגר"א זן חיים ח"א סי' ז).
- ו. אסור לכפות ולאץ את חברו למכור לו דבר מסוים שאינו חפץ למכרו, אף על פי שמשלם לו על כך מחיר מלא, והעושה כן עובר על איסור גזל מדרבנן (ש"ע ח"מ סי' שנט ס"ט, ואין למו מכשול ספ"ט ס"י) וכן איסור מהתורה של לא תחמוד (ש"ע ח"מ סי' שנט ס"י).
- ז. תלמיד חכם שהולך לקנות חפץ או דבר מסוים, צריך להיזהר שלא להפציר במוכר שיעשה לו הנחה, מפני שלפעמים המוכר מתבייש ממנו מפני שהוא תלמיד חכם, ועושה לו הנחה לא בלב שלם, והרי זה נחשב גזילה (ואין למו מכשול פ"ט ס"א).
- ח. אין לבן לדחוק את הוריו שיתנו לו כסף לצרכיו האישיים, וכן בזמן שעומד להתחתן, לא ילחץ את הוריו לתת לו כרצונו, אלא מה שיתנו ייקח בסבר פנים יפות ויאמר להם "תודה" על מה שנתנו לו, ומי שאינו נזהר בזה הרי הוא נכשל בכמה איסורים (ילקו"י לגר"י יוסף כיבוד אב ואם ח"ב פ"ט ס"ב, ואין למו מכשול פ"ט ס"ב), עיין בשו"ת להורות נחן לגר"י געשטעטנר ח"ה סי' נב).
- ט. אדם שנכנס לחנות כדי לקנות דבר מסוים, ולפני שהספיק לשלם תמורתו, נפל הדבר מידו ונשבר, חייב לשלם את הנזק, ואם אינו משלם, עוון גזל בידו.
- וישנם כאלה שמעמיסים כל מיני מוצרי מזון ושתייה על עגלת הסופר ומרוב עומס נקרעת שקית

החלב או נמעך איזה מוצר מסוים, או נשברות הביצים וכדו' ומחזירים את המוצרים שנפגמו למקום ולוקחים במקומם מוצרים אחרים, ויש להודיעם שיש בזה איסור גזל (ואין למו מכשול פ"ט ס"ל).

גזל בהלוואה

י. אסור להלוות כסף אלא בשני עדים או בשטר [הצהרה בכתב של הלווה על הלוואתו בצירוף חתימתו] או כנגד צ'ק ערבון (ש"ע חו"מ סי' ע ס"א, משפטי התורה ח"ב סי' לט).

אפילו מדובר בלווה שהוא תלמיד חכם (ש"ע סס) או קרוב משפחה (משפטי התורה סס) ואפילו שהלווה עשוי להיעלב בראותו שהמלווה מבקש עדים או שטר, אעפ"כ אין לוותר על זה (חקת משפט עמ' קפה).

הטעם: שאין להלוות אלא בעדים וכדו' שאם לא כן עובר על "לפני עוור לא תתן מכשול", שגורם ללווה לבוא ולכפור ולהגיע לגזל הן בגלל שכחה או בגלל סיבה אחרת (ס' מאירת עינים ס"ק א-ב, שו"ת יבי"א ח"ז חו"מ סי' ז). [אמנם יש מצב שיכול להלוות בלא עדים וכדו' כשמתכוון ליתן כסף זה ללווה במתנה] (משפטי התורה סס).

יא. קניה שנעשתה בהקפה חייבים המוכר והקונה לעשות את "ההקפה" בפני עדים או ע"י חתימת ידו של הקונה על סך ההקפה שלא יעברו על "לפני עוור לא תיתן מכשול", שגורם לקונה לבוא במשך הזמן לכפור ולהגיע לגזל משום שכחה או מסיבה אחרת (נתיב יוסף לגר"א ח"ט פ"ב ס"ה).

יב. הנמנע מלהחזיר את ההלוואה שלקח עובר על גזל, ואף אם מתכוון להחזיר אבל רק דוחה "בלך ושוב" עובר על האיסור. ואם אין לו כסף צריך להלוות ולהחזיר (חקת משפט פ"א ס"ח). זמן החזרת ההלוואה הינו כפי שסוכם ואם לא נקבע הרי סתם הלוואה ל-30 יום (ש"ע חו"מ סי' עג ס"א).

יג. אם קנה ב"הקפה" וכשהגיע זמן הפירעון חייב הקונה לפרוע חובותיו לבעל החנות ואסור לו לעכב את הפירעון כיוון שגורם הפסד למוכר שנמנע מלקנות סחורה ולסחור בה מחוסר מזומנים (נתיב יוסף פ"ב ס"ד).

יד. ראוי שכל מחויבות או הסכם ובפרט אם הוא ממוני הנעשים בין שני אנשים או יותר, למרות שהם ידידים או קרובי משפחה, יהיו כתובים וחתומים ע"י הצדדים בכתב ידם עם כל הפרטים הקשורים בצורה מפורטת.

הטעם: הדבר נועד כדי למנוע מחלוקות ותביעות ממוניות הנובעות מחוסר ראיות, חוסר הסכמה או שכחה של ההלוואה וכדו' וכשהכל מסוכם בכתב נמנעות בעיות אלו (משפטי התורה סס).

טו. התורה אסרה להלוות וללוות בריבית (ש"ע יו"ד סי' קס ס) יש אומרים שיסוד האיסור מדין גזל (נשך הכסף לנא פרץ סי' ז עמ' פו-סט, ש"ע יו"ד סי' קס ס"ה) והעושה כן ח"ו נכסיו מתמוטטים וכאילו כפר ביציאת מצרים ובאלוקי ישראל (ש"ע סס ס"ב).

טז. האיסור להלוות בריבית (ש"ע יו"ד סי' קס ס"א) פירושו איסור קבלת פיצוי שמשלם הלווה למלווה בתמורה לקבלת ההלוואה ובנוסף להחזרת ההלוואה (ש"ע סס, פרשת הבית לגר"א נידלא" פ"ב ס"א) בין שהריבית בכסף (ש"ע יו"ד סי' קס) בין בשווה כסף (ש"ע יו"ד סי' קס"א) בין בקבלת טובת הנאה וכדו' (ש"ע יו"ד סי' קס ז).

טז. אם צריך ללוות כסף והמלווה גובה ריבית, יעשה את ההלוואה על פי "היתר עיסקא" (הליכות עולם לרש"י עובדיה יוסף ח"ח עמ' לא-לט, ריבית לאור ההלכה פ"כ, גבעות עולם-שערי ריבית פ"כ"א, ברית פנחס פ"כ ועוד). שהינה דרך ללוות כסף ולהחזיר יותר משלווה בלי שהתוספת זו תחשב כריבית ע"י שהמלווה נותן את כסף ההלוואה ככסף להשקעה בעסקים והלווה מתחייב לעשות עסקים טובים ורווחים בכסף זה ומסכמים ביניהם שאחוזי הרווח בעסק זה הוא הוא כך וכך [= לאחוזי הריבית] שאותם משלם למלווה בנוסף לקרן שהושקעה על ידו (ברית פנחס סס).

יח. חששות רבים של ריבית מצויים בחיי היום יום: **בחשבון הבנק**- ריבית על אוברדראפט, הלוואות, חסכונות, קרנות וכו', **בתשלומים קבועים**- מיסומי עיריהטלפון נייד ונייחאשמלוגז שגובים ריבית על איחור בתשלום, **בקניה של מוצרים**- בכרטיס אשראי [ריבית על תשלומים], בתשלומים [מחיר גבוה בתשלומים ומחיר במזומן נמוך יותר], בתשלום מראש על מוצרים [יוצא שהסכום ששולם הוא כהלוואה בידי החנות עד להספקת הסחורה ואם בינתיים התייקר המוצר יוצא שקיבלו מוצר יותר משווי בעת התשלום וההפרש זהוריבית] בקניה ושכירת דירה [ריבית על איחורי תשלום] **הלוואות קטנות בין שכנים וכדו' שחתימה על "היתר עיסקא" הכללי מצילה מכל בעיות ריבית בתחומים אלו** (סס) [בעלון הבא בס"ד בל"נ נביא את נוסח היתר עיסקא עם הסברים וכו']

הודעה דחופה: לצערנו הרב תורם כבד של האיחוד הפסיק את תרומתו ואנו זקוקים בדחיפות לתרומות "כבדות" לאחזקת העלון לפנות לטל: 088644452

לעלון האיחוד דרוש מפיץ בהתנדבות לחלק את העלונים מידי שבוע במס' בתי כנסת

באזור ו' באשדוד לפנות לטל: 08-8644452.

טל: 08-8644452 **אתר העלון:** alonhaihud.co.il **דוא"ל:** haihud.ashdod@gmail.com